

Økonomiske konsekvenser af ustabil vejrlig forår/sommer 2023

Dansk landbrug blev ramt af tørke i forsommeren og megen regn i juli 2023, hvilket har en række negative økonomiske konsekvenser for landbruget. I dette notat foretages en vurdering af de isolerede økonomiske effekter for primær-landbruget i Danmark.

- **Tabet for det samlede danske landbrug er beregnet til ca. 4,6 mia. kr. på grund af unormale vejrligforhold i 2023.**
- **Heraf stammer ca. 3,8 mia. kr. fra de ca. 7.000 heltidsbrug og ca. 0,8 mia. kr. fra de ca. 8.800 deltidsbrug.**

Udover den direkte effekt af de vejrligsmæssige forhold i form af en indtægtsnedgang, er der også en række afledte effekter, herunder blandt andet:

- En stigning i antallet af økonomisk uholdbare heltidsbedrifter på anslået 1 pct.point.
- Et tab på nettoeksporten som følge af erstatningskøb og genopbygning af lagre.
- Afledte negative effekter på beskæftigelsen i form af mindre håndtering og bearbejdning af den mindre mængde afgrøder.

De samlede effekter af de vejrligsmæssige forhold spredt sig over en årrække. For eksempel kan der forventes en væsentlig nedgang på 10-15 pct. i kornlagrene mv. ultimo 2023 i forhold til ultimo 2022. Det skyldes, at en del af de manglende udbytter er trukket fra lagerbeholdningen og ikke købt i markedet. Nedgangen i lagerbeholdningerne er indregnet i driftsresultatet i denne beregning, men den likviditetsmæssige virkning kan blive bredt ud over en årrække, efterhånden som lagerbeholdningen genopbygges.

Også effekten på antallet af økonomisk uholdbare bedrifter vil være spredt over en længere periode og skyldes såvel umiddelbar knaphed på likviditet som en mere langsigtet svækkelse af bedrifternes økonomiske robusthed.

Den estimerede effekt af vejrligsmæssige forhold

Det estimerede tab som følge af vejrligsmæssige forhold i 2023 ses i nedenstående tabel, hvoraf det fremgår, at alle driftsgrene og alle landsdele rammes, dog med varierende styrke.

Driftsgrenen Planteavl er af naturlige årsager ramt hårdest, idet en gennemsnitlig heltids planteavlertaber næsten 750.000 kr. Også det akkumulerede tab er størst i planteavlen, der står for ca. 1,7 mia. kr. af heltidsbedrifternes samlede tab på ca. 3,8 mia. kr., svarende til ca. 44 pct. Hertil kommer størstedelen af tabet blandt deltidsbedrifterne, der overvejende er planteavlere.

En gennemsnitlig griseproducent taber ca. 540.000 kr. som følge af de vejrligsmæssige forhold, og samlet set står grisesektoren til at tabe ca. 1 mia. kr., svarende til ca. 25 pct. af heltidsbedrifternes samlede tab.

En gennemsnitlig mælkeproducent taber ca. 390.000 kr., og samlet set står mælkesektoren til at tabe ca. 875 mio. kr., svarende til ca. 22 pct. af heltidsbedrifternes samlede tab.

Tabel 1: Estimeret tab

	Antal bedrifter Forventet 2023	Estimeret tab (1.000 kr.)	
		Gns. pr. bedrift	Akkumuleret
Mælk, konv, sandjord m. vanding	585	-264	-154.419
Mælk, konv, sandjord u. vanding	852	-342	-291.318
Mælk, konv, lerjord og øvrige	479	-619	-296.451
Mælk, øko	333	-400	-133.298
Mælk heltid i alt	2.249	-389	-875.487
Grise, Sjælland og øerne	244	-710	-173.114
Grise, Fyn	151	-467	-70.537
Grise, Sydøstjylland	533	-533	-284.084
Grise, Sydvestjylland	427	-472	-201.205
Grise, Nordjylland	507	-594	-301.016
Grise, heltid i alt	1.861	-553	-1.029.955
Korn, Sjælland og øerne	637	-850	-541.815
Korn, Fyn	115	-603	-69.264
Korn, Sydøstjylland	385	-799	-307.430
Korn, Sydvestjylland	184	-485	-89.385
Korn, Nordjylland	222	-997	-221.688
Kartofler	183	-521	-95.554
Roer	514	-674	-346.293
Planter, heltid i alt	2.241	-746	-1.671.429
Øvrige	729	-339	-247.267
Heltid i alt	7.080	-540	-3.824.138
Deltid	8.827	-93	-816.653
Total	15.907	-	-4.640.791

Der er stor forskel på, hvordan tabene rammer landsdelene. De største gennemsnitlige udbyttedegange findes i landsdelene Nordjylland, Østjylland og Sjælland. Det gælder dog inden for både driftsgrene og landsdelene, at der kan være store forskelle, afhængig af afgrødetype, lokalitet, jordbundsforhold, adgang til vanding og tidspunktet for såning og høst.

Beregning og forudsætninger

Baggrunden for beregningerne af de vejrmæssige konsekvenser er udbyttetabet, ændringer i omkostninger samt evt. afledte prisændringer. Beregning af tabet er desuden afhængig af sammenligningsgrundlaget (baseline) samt andelen af afgrøderne, der forlods er disponeret (afdækningsprocenten).

SEGES foretager en vægtet beregning af baseline ud fra perioden 2013-2021 (ekskl. 2018)¹.

Som kilder til vurdering af udbyttetabet, afgrødepriserne og de ændrede omkostninger indgår historiske data for det gennemsnitlige produktionsgrundlag (arealfordeling, antal husdyr mv.), økonomidata for 2021 og foreløbige årsrapporter for 2022, opgørelser fra Danmarks Statistik, markedsdata for prisudviklingen, ekspertvurderinger indsamlet blandt planteavlskonsulenter fra forskellige egne af landet samt skøn for afdækningsprocent indhentet fra grovvarebranchen og råvarerådgivere.

¹ I baseline-opgørelsen indgår således den i 2016 vedtagne Fødevarer- og landbrugspakke, der blandt andet indeholdt en udfasning af reducerede kvælstofnormer, som indtil 1. marts 2016 var på ca. 20 pct. i forhold til økonomisk optimal anvendelse. Udfasningen skete med 2/3 i dyrknings sæsonen 2015/16 og den resterende 1/3 i dyrknings sæsonen 2016/17.

Antallet af bedrifter på landsniveau for hver gruppe tager udgangspunkt i Danmarks Statistiks data fra 2022, som anvendes til klassificering af antal landbrugsbedrifter i Danmark og beregning af antal bedrifter i SEGES Innovations ØkonomiDataBase. Det forventes, at der vil være en nedgang i antal bedrifter på 3 pct. fra 2021 til 2022, og det forventes, at de tilbageværende bedrifter vil være tilsvarende større. I alt forventes der at være ca. 7.000 heltidsbedrifter i 2023.

Tilsvarende forventes der at være ca. 8.800 deltidsbedrifter i 2023. Disse forudsættes at have samme gennemsnitlige udbyttetab for hele landet (en gruppe). Tabet for en gennemsnitsbedrift pr. gruppe beregnes og ganges med antallet af bedrifter i gruppen.

For hver enkelt bedrift anvendes de anslåede udbyttetab fra marken. Det anslåede udbytte i 2023 sammenlignes med en baseline, som beregnes ud fra et "normalår".

Nedgangen i indtjeningen beregnes under forudsætning af, at alle andre faktorer end ovennævnte er uændrede. Det vil sige, at estimatet vedrører den isolerede effekt af de vejrmæssige forhold.

De generelle forudsætninger for beregningerne og de forventede udbyttetab for de væsentligste afgrøder ses i Tabel 2. På baggrund af disse udbytteskøn, foretages en yderligere opdeling af udbyttetab i forhold til geografi, driftsgrene (herunder specialafgrøder), vandingsmulighed, konventionel/økologisk og heltid/deltid, således at der i alt indgår 18 kategorier.

Tabel 2: Skøn for udbyttetab opdelt på landsdele

Skønnet udbyttetab i pct. i forhold til et "normalt" år:	Landsdele				
	Sjælland	Fyn	Sydvestjyl.	Sydstjyl.	Nordjyl.
Korn:					
Vinterhvede	15	10	10	10	15
Vårhvede	30	20	20	30	30
Rug	10	10	15	15	10
Triticale	10	10	15	15	20
Vinterbyg	5	0	10	15	15
Vårbyg	40	30	20	30	15/30
Havre og blandsæd	40	20	20	30	20/35
Majs til modenhed	0	0	0	-10	0
Raps	10	0	10	5	15
Kartofler	0	0	0	0	0
Spisekartofler	0	0	0	0	5
Sukkerroer til fabrik	0	0	15	0	0
Grovfoder:					
Majs til ensilering	10	10	0	-10	0
Græs og kløver i omdriften	20	20	15	10	10/20
Frø:					
Almindelig rajgræs	30	40	20	25	25
Italiensk rajgræs	30	20	20	25	25
Hundegræs	30	20	20	30	25
Engrapgræs	30	20	20	30	25
Rødsvingel	30	20	20	30	25
Rødkløver	30	20	20	30	25
Hvidkløver	30	20	20	30	25

Anm.: Vårbyg, havre og blandsæd samt græs og kløver i omdriften er angivet for kvægbedrifter med og uden vanding. For øvrige er anvendt en udbyttenedgang på 20 pct.

Landsdelene er inddelt ud fra kommunale grænser:

- Sjælland og øerne
- Fyn og sydfynske øer
- Sydvestjylland (Fra Tønder til Lemvig kommune – vest for den jyske højderyg)
- Sydøstjylland (Fra Sønderborg til Randers kommune – øst for den jyske højderyg)
- Nordjylland (Fra Mariager og Thisted kommune og nordpå)

Ved opgørelsen af tabet anvendes markedspriser for afgrøder i 2023 inden tørken indtrådte, holdt op imod de forventede priser efter tørken. Eksempelvis er der indregnet en ekstraordinær stigning i prisen på frøgræs, maltbyg og halm i størrelsesordenen 5-25 pct.

Der antages en afdækning af korn og foder på ca. 25 pct., hvilket er indregnet i de anvendte mængder i beregningerne. Dermed slår prisstigningen ikke slår fuldt igennem.

I tabet indgår endvidere anslåede ændringer i omkostningerne som følge af de vejrmæssige forhold og de lavere udbytter, og ændringerne i omkostningerne sammenholdes med et "normalår". Eksempelvis forventes omkostningsbesparelser på:

- 1.200 kr. pr. ha til maskinstation på græsarealer.
- 150 kr. pr. ha til høstudgifter på kornmarker.

Og eksempelvis forventes der meromkostninger på:

- 750 kr. pr. ha til el og vand ved vanding i de områder, der har faciliteter hertil.
- 250 kr. pr. ha til løn på vandede marker.
- 0,75 kr. pr. kg halm til salg med samme procentnedgang som ved kerner. På kvægbedrifter er der indregnet køb af 100 kg halm pr. ko til samme pris.

Ændringerne i omkostningerne har samlet set væsentlig mindre betydning end tabet i udbytter.

Usikkerhed i beregningerne

Estimaterne i dette notat, som blandt andet bygger på et skøn for nedgangen i udbytterne i 2023, foreløbige regnskabsresultater for landbrugsvirksomhederne i 2022 samt prismæssige forventninger for 2023, er foretaget på et forholdsvis tidligt tidspunkt i forhold til høst og afsætning/erstatningskøb af afgrøderne.

Endvidere forudsætter beregningerne af den isolerede effekt af de vejrmæssige forhold, at der defineres en baseline, der afspejler estimaterne for såvel de driftsmæssige omkostninger som indkomsten i et vejrmæssigt "normalt" år samt et estimat for omkostninger og indkomst i 2023 med de ustabile vejrmæssige forhold.

Der vil derfor i sagens natur være stor usikkerhed forbundet med såvel estimatet for baseline og estimatet for det forventede vejrmæssige forløb som for de forventede økonomiske konsekvenser. Estimaterne vil blive revideret, når der opstår større klarhed om de forventede udbyttenedgange samt de heraf afledte effekter.

Sammenligning mellem 2018 og 2023

SEGES Innovations første forsigtige og foreløbige estimat for konsekvenserne af de vejrmæssige forhold i 2023 viser et samlet tab for landbruget på ca. 4,6 mia. kr., hvoraf ca. 3,8 mia. kr. stammer fra heltidsbrug.

SEGES' endelige opgørelse over 2018-tørkens konsekvenser fra marts 2019 viste et samlet tab for heltids- og deltidsbedrifter på 5,1 mia. kr., hvoraf 4,3 mia. kr. stammer fra heltidsbrug.

Det konstaterede tørketab i 2018 og det forventede tab i 2023 adskiller sig således ikke væsentligt, men der er forskel på tabets årsager. Vejrmæssigt startede tørken i 2023 i sidste uge af maj og først ca. fire uger senere begyndte de første byger. Den tidlige tørke har især ramt udbytter i korn- og frøproduktionen. I notatet forudsættes et "normalt" vejrforløb resten af året.

I 2018 var der to tørkeperioder med ustadigt vejr i slutningen af juni, hvorefter tørken satte ind igen og varede i august. Herefter var der dog nedbør og høje temperaturer helt frem til udgangen af oktober ("Indian summer"), hvilket begrænsede udbyttetabet i nogle af de sene afgrøder, såsom majs, ligesom der kunne høstes et ekstra slæt græs. Forløbet medførte desuden et mindre end først forventet tab i blandt andet frø og raps, men dårligere udbytter i kartofler og roer.

I 2018 var udbyttetabene større end de forventede i 2023, blandt andet fordi der blev sået større arealer til med vårafgrøder. Det skyldes primært, at der faldt megen nedbør i 2017, hvilket vanskeliggjorde såning af vinterafgrøder om efteråret.

En afgørende forskel på 2018 og 2023 er desuden afgrødernes prisniveau. Afgrødepriserne er generelt højere i 2023, hvilket medfører, at selvom udbyttetabene generelt "kun" anslås at udgøre 40-65 pct. af udbyttetabene i 2023, er den økonomiske effekt næsten på højde hermed, da prisniveauet på de store afgrøder generelt ligger ca. 1/3 højere.

Andre forskelle er, at foderbeholdningerne blandt kvægbrugere generelt var lavere ved indgangen til 2023 end ved indgangen til 2018. Det kan medføre, at kvægbrugene hurtigere kommer i en situation, hvor der skal købes erstatningsfoder.

Et tab på ca. 4 mia. kr. for heltidsbedrifterne har konsekvenser for landbrugets økonomiske robusthed, da den negative påvirkning af likviditet og soliditet forringer de enkelte virksomheders gældsservicerings- og overlevelsessevne. Som følge heraf bliver et antal virksomheder økonomisk uholdbare og kan forventes at blive afviklet/ejerskiftet inden for en kortere årrække. Samtidig sker der en svækkelse af de resterende landbrugsvirksomheder.

Det økonomiske stød pr. bedrift udgjorde ca. 450.000 kr. i 2018 mod godt 540.000 kr. i 2023. I 2018 blev ca. 1½ procent af heltidsbedrifterne økonomisk uholdbare som følge af tørken². Selv om det

² I beregningen er anvendt SEGES Innovations holdbarhedsmodel, som har til formål at kategorisere landbrugssegmenter ud fra landbrugsvirksomhedernes overlevelsessevne ved brug af konkursrelaterede variable. I modellen anvendes endvidere konjunkturneutrale priser, renter og udbytter, et "neutralt" investeringsniveau samt finansielle antagelser om ansættelse af aktivernes værdi.

økonomiske stød pr. bedrift i 2023 skønnes at være på niveau med 2018, ventes den isolerede effekt heraf at give anledning til, at en mindre andel af bedrifterne bliver økonomisk uholdbare i 2023.

Dette skyldes for det første, at bedrifterne er blevet ca. 1/3 større og for det andet – og vigtigst - er landbrugets resiliens i forhold til økonomiske stød forbedret betydeligt siden 2018, hvilket kan influere positivt på vurderingen af landmændenes økonomi blandt landbrugets kreditorer. Den forbedrede økonomiske robusthed kan blandt andet ses af nedenstående nøgletal:

Tabel 3: Økonomiske forudsætninger

	2023	2018
Gns. driftsresultat efter ejerløn forudgående 4 år (1.000 kr.)	1.240	45
Soliditet (pct.)	Ca. 32	23,3

Samlet set ventes de vejrmæssige forhold i 2023 og deres afledte økonomiske effekter for landbruget at medføre et væsentligt tab af indkomst i 2023 med forventede forgreninger det efterfølgende år. Det kan kortvarigt påvirke landmændenes muligheder for afdrag samt investering og udvikling, blandt andet i relation til den igangværende grønne omstilling.

På længere sigt forventes de økonomiske konsekvenser af de vejrmæssige forhold i 2023 dog at være begrænsede, primært på grund af den opnåede større økonomiske robusthed gennem de senere år.

For notatet:

Klaus Kaiser

Erhvervsøkonomisk chef

T +45 8740 5175 (direkte)

M +45 2013 5175

E kak@seges.dk

Lone Balle Carlqvist

Seniorkonsulent

Arne Oksen

Landskonsulent